

Krtekův černobílý svět

Judita Stejskalová

ŠEDIVÁ, Tereza. Krtekův černobílý svět. 65. pole, 2021. ISBN 978-80-88268-38-3.

Anotace Kniha pojednává o Krtekovi, který žije sám ve svém doupěti hluboko pod zemí. Jediným jeho společníkem ve tmě, je jeho kamarád oranžový Lampion, který visí ze stropu jeho doupěte. Lampion mu vypráví o krásách a barvách světa nad ním, nad povrchem a povzbuzuje ho, aby se šel také podívat, na ten krásný, pestrobarevný svět. Krtek je však příliš bojácný a nedůvěřivý na to, abych opustil své tmavé doupě, kde je mu tak dobře. Jednoho dne mu však jeho lampion zmizí a zůstane po něm pouze díra ve stropě, kterou proudí sluneční světlo do krtkova doupěte. Krtek je velmi smutný, že přišel o svého jediného kamaráda, a tak se odhodlá, že se nahoru na povrch nakonec vydá.

Cílová skupina – 3-6 let

Materiál vznikl za laskavé finanční podpory v rámci grantového řízení Otevřená výzva hnutí Otevřeno a nadačního fondu Abakus během projektu Interakce pedagoga s dítětem podporující kreativitu a kritické myšlení dětí.

PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra preprimární
a primární pedagogiky
Univerzita Karlova

Výchovné a vzdělávací cíle

Vzdělávací oblast	Dílčí cíle (co učitel podporuje)	Očekávané výstupy (co dítě dokáže)
Dítě a jeho tělo	Rozvoj jemné i hrubé motoriky	Dítě dokáže poskládat puzzle z rozstříhaných fotek, hrana na hranu Dítě dokáže vyrýt cestu do papíru, špetkový úchop rýtky. Dítě se bez problému pohybuje po prostoru na pokyny učitele
Dítě a jeho psychika	Rozvoj řečových schopností – aktivních i pasivních Rozvoj komunikativních dovedností Rozvoj předpokladů pro čtení a psaní Rozvoj tvořivosti Rozvoj pozitivního vztahu ke knihám a ke čtení Rozvoj porozumění novým informacím – čtenářské strategie	Dítě se dokáže samostatně vyjádřit, dokáže převyprávět slyšený příběh, dokáže vyslechnout nový příběh Dítě je schopné kódovat vymyšlený příběh do piktogramů Dítě je schopné převyprávět svůj zapsaný příběh v piktogramech a chápe co jednotlivé piktogramy znamenají Dítě je zvědavé, co se v příběhu bude dít dál a aktivně vymyslí možná různá zakončení příběhu Dítě dokáže reagovat na podněty učitele – využívání čtenářských strategií
Dítě a ten druhý	Rozvoj kooperativních dovedností Vytváření prosociálních postojů	Dítě je schopno spolupracovat ve skupince a aktivně se podílet na vytváření obsahu Dítě je schopné pochopit pocity hlavního hrdiny a vžít se do nich – empatie
Dítě a společnost	Vytvoření základů aktivních postojů k životu	Dítě chápe strach a bojácnost Krtka, ale zároveň chápe, že je občas dobré svůj strach překonat a nalézt tak něco třeba lepšího, než dosud známe (v mezích vlastní bezpečnosti, dítě to nechápe tak, že by mělo riskovat, pokud by to mohlo být nebezpečné)

Materiál vznikl za laskavé finanční podpory v rámci grantového řízení Otevřená výzva hnutí Otevřeno a nadačního fondu Abakus během projektu Interakce pedagoga s dítětem podporující kreativitu a kritické myšlení dětí.

Dítě a svět	Seznamování se s prostředím, ve kterém dítě žije	Dítě je schopné popsat kde žije ono a kde žije krtek, jaký je mezi tím rozdíl, ale chápe, že oba to považují za svůj domov, že každý má domov někde jinde
--------------------	--	---

Odvaha, naděje, přátelství

Záměr tematického celku – Kniha pojednává o odhodlání Krčka, který navzdory svému strachu z neznámého sebere odvahu a jde prozkoumávat nové a nepoznané. Pro děti je toto téma velmi inspirativní, aby v budoucnu ony samy dokázaly čelit podobným situacím a zvládly v sobě najít odvahu.

Lekce 1

Pomůcky: Kniha Krčkův černobílý svět, černobílé předměty (fotografie, látky, plyšáci, šachovnice), jeden barevný zvýrazňovač, papíry, tužky, fixy

Sedíme v kruhu, uprostřed kruhu na zemi se nacházejí tyto věci: černobílé fotografie s různou tematikou, šachovnice, plyšáci zebry a pandy – vše černobílé, co nás napadne plus 1 barevný zvýrazňovač (např. oranžový) (**metoda RWCT – černá ovce**). Děti mají za úkol zjistit, která věc tam nepatří a proč – argumentují, že vše ostatní je černobílé a jediný zvýrazňovač je barevný. V tuto chvíli dětem předvedeme knihu na první dvojstraně. (ne obálku knihy!) Zjistíme, že je také černobílá a někdo se nám ukrývá vpravo dole, v pravém dolním rohu– děti mohou ukazovat prstem. Otázka: *„Napadlo by vás děti, či svět by mohl být černobílý? Kdo by to mohl být ten vpravo dole?“* Děti vykřikují nápady a my jen pro stvrzení či vyvrácení jejich domněnek přečteme první větu.

V doupěti hluboko pod zemí žil Krtek. (Co to je doupě? Kde žijeme my? Doplnující otázky)

Až nyní se vrátíme k obálce knihy – ukážeme dětem. *„No jo děti, ta kniha se sice jmenuje Krčkův černobílý svět, ale je ta obálka knihy pouze černobílá?“* Po uvědomění si, že na obálce knihy jsou také barvy jim zadáme úkol. *„Já bych teď potřebovala,*

Materiál vznikl za laskavé finanční podpory v rámci grantového řízení Otevřená výzva hnutí Otevřeno a nadačního fondu Abakus během projektu Interakce pedagoga s dítětem podporující kreativitu a kritické myšlení dětí.

abyste se rozdělili do 4 skupinek, ale tak, aby v každé té skupince byl: minimálně jeden z vás, kterému jsou právě teď tři roky, dále alespoň dva z vás, kterým jsou čtyři nebo pět let a minimálně dva z vás, kteří jsou letos předškoláci. Zároveň platí, že v každé skupince vás může být maximálně sedm.“ Zde bych počítala s tím, že to budou organizovat spíše ti starší, kteří si „poskládají“ svůj tým a mohou mladším se „správně zařadit“. Zadání bych mnohokrát opakovala a poté bych každou skupinku obešla a zjistila, zda to mají správně. Předškoláci by mi museli dokázat – argumentovat, že zadaná kritéria výběru – podmínku splnili. Zadání úkolu: *„Zkuste ve skupince vymyslet a zapsat pomocí domluvených symbolů, jakou úlohu by mohly mít barvy v krtkově černobílém světě. Ve skupince se musíte společně dohodnout a musíte pak svůj příběh umět převyprávět.“*

Společně si přečteme řešení všech skupinek. Každá skupinka čte svůj příběh o tom, jakou úlohu mohou mít barvy v černobílém světě Krtka – naší hlavní postavy příběhu.

Navazující aktivita: Rozstříhané černobílé fotky – puzzle pro děti

Lekce 2

Pomůcky: Kniha, práce dětí – zápis příběhu pomocí piktogramů

Aktivity ve fázi Evokace:

Společně si připomene příběhy navržené dětmi - ve skupinkách znovu čtou svůj příběh v piktogramech, který si včera společně zapsali.

Aktivity ve fázi Uvědomění si nových informací:

V doupěti hluboko pod zemí žil krtěk. Všude bylo jen vlhko a tma, ale Krtěk tady byl doma. Žil sám. Společnost mu dělal jenom jeho milovaný Lampión.

Přerušení: Co nebo kdo by to tak mohl být ten lampión? Proč tam Krtěk žil sám? Jaké k tomu mohl mít důvody? (**předvídání**)

Materiál vznikl za laskavé finanční podpory v rámci grantového řízení Otevřená výzva hnutí Otevřeno a nadačního fondu Abakus během projektu Interakce pedagoga s dítětem podporující kreativitu a kritické myšlení dětí.

Krtka těšily jejich společné hovory. Ještě víc se ale radoval při pohledu na Lampiónovu svěží barvu. Někdy si říkal, že kdyby hledal, možná by objevil něco víc. Na to však byl Krtek příliš bojácný. Když se přece jen odvážil, sotva se prohrabal k první žížale, už zase pelášil zpátky do svého doupěte. To byl celý jeho svět. Žádný jiný neznal.

Přerušení: Kde vy se cítíte bezpečně? (strategie propojování)

Lampión Krtka pobízel, aby zkusil jít dál. „Svět je plný barev a života! Ale pokud je chceš najít, musíš je nejprve hledat!“

Přerušení: K čemu Lampión asi Krтка vybízí? (strategie usuzování)

Stromy se halí do něžných kvítků. Kvetou i celé zahrady a skvostní motýli v nich popíjejí sladký nektar. Všechnu tu krásu vidím skrze své listy. Čím to, že jsem nic podobného dosud nespatriil, pomyslel si Krtek a nedůvěřivě se zeptal.: „A kvetou po celý rok?“

Přerušení: Proč Krtek dosud nic podobného nespatriil? (strategie usuzování)

„Ale kdepak!“, odvětil Lampión. „Zlatavé slunce květy promění v šfavnaté plody a ty pak sezobnou pestrobarevné ptáky.“ „A co se děje pak?“ ptal se Krtek dál. „Pro koho potom zlaté slunce svítí?“

Aktivity ve fázi Reflexe:

Co jsme se až dosud dozvěděli o hlavní postavě a kdo to je ta hlavní postava? Kdo je jeho jediný kamarád? Odpovídá příběh tomu, co jsme si mysleli? (strategie shrnování)

Navazující aktivita:

Barevný svět tak, jak ho popisuje lampión. Čtvrtky A4 – pokryt barevnými voskovkami. Pokryt veškerou bílou plochu barvami. Každý sám svou čtvrtku. Budeme s tím pak ještě dále pracovat.

Materiál vznikl za laskavé finanční podpory v rámci grantového řízení Otevřená výzva hnutí Otevřeno a nadačního fondu Abakus během projektu Interakce pedagoga s dítětem podporující kreativitu a kritické myšlení dětí.

Lekce 3

Pomůcky: ilustrace z knihy, barevné papírky, tabuli a fixy, kartičky s vizualizací červánků a západu slunce pro menší děti (či děti s OMJ), papír a fixy

Aktivity ve fázi Evokace:

Máme vytištěné ilustrace Krtka a Lampióna z knihy a umístíme je ve třídě na zemi kousek od sebe. Po třídě schováme papírky – pestrobarevné i černé. Každé dítě si najde jeden svůj papírek a přiloží ho buď ke Krtkovi nebo k Lampiónovi – ke komu by tu danou barvu spíš zařadil. Společně si pak připomeneme, co zatím o příběhu víme a proč jsme dané barvy ke komu zařadili. „Jak bude příběh asi pokračovat?“

Aktivity ve fázi Uvědomění si nových informací:

„Pro koho potom zlaté slunce svítí?“

Přerušení: Pro koho zlaté slunce může svítit? Nápady dětí zapisujeme na tabuli (podporujeme správný návyk psaní zleva doprava) Zapisujeme veškeré nápady dětí, nic nehodnotíme.

„Slunce si vždycky něco najde. Třeba prádlo, co se suší na šňůře. Těch barev a vzorů, to bys teprve koukal!“ Krtek sklonil hlavu, podíval se na svůj černočerný kožíšek a povzdechl si.

Přerušení: Co myslíte, je teď Krtek veselý nebo smutný a proč? Co ho trápí? ([strategie usuzování](#))

„Na slunci vypadá všechno veseleji, Barevné domy rozzáří ulice měst, okna se lesknou, střechy se třpytí...“ „Copak slunce není nikdy unavené?“ zeptal se nevěřičně Krtek. „Je tu ještě měsíc. Ten slunce na obloze střídá. Když se na nebo potkají, nesmělé slunce se začervená, a než se stihne schovat za obzor, zbarví do ruda i celé nebe.“

Přerušení: O čem tady Lampión mluví? ([strategie usuzování](#)) Pro menší děti opět vizualizace – obrázky západu a červánků.

„A pak přijde noc a vše zase zalije černočerná tma,“ oddechl si Krtek.

Materiál vznikl za laskavé finanční podpory v rámci grantového řízení Otevřená výzva hnutí Otevřeno a nadačního fondu Abakus během projektu Interakce pedagoga s dítětem podporující kreativitu a kritické myšlení dětí.

Aktivity ve fázi Reflexe:

Jaké nové postavy nám vstoupily do děje a co jsme se o nich dozvěděli? Proč se Krtek tolik vyptává Lampióna na to, jak to vypadá tam nahoře? Pokračuje příběh tak, jak jsme předvíдали?

Strategie shrnování: Co zatím víme: KDO? Krtek, KDE? V doupěti, CO? Bydlí, PROTOŽE? Se bojí jít ven, A TAK? Si povídá se svým kamarádem Lampiónem... opět píšeme na tabuli.

Navazující aktivita:

Barevnou čtvrtku z předchozího dne s dětmi pokryjeme černou tuší – jako noc, která přijde a vše zalije černočernou tmou. Zároveň se naučíme báseň na povzbuzení Krčka, aby se třeba jednou odhodlal vylézt ven a vidět vše na vlastní oči:

Polez, krtku, z díry ven,

Koukni je tu krásný den.

Polez krtku mezi nás,

barevný je ten náš čas.

Lekce 4

Pomůcky: Dětské práce – čtvrtky, rýtko (párátko), symboly peřiny etc. Pro menší děti – kartičky, velký kus černé látky, barevný padák

Aktivity ve fázi Evokace:

Zopakujeme si báseň na povzbuzení Krčka – text výše. A kde jsme včera skončili? (ukazují černé čtvrtky jako nápovědu) všechno nám zalila černočerná tma! „*Co myslíte, jak ten příběh bude pokračovat?*“ (strategie předvídání)

Materiál vznikl za laskavé finanční podpory v rámci grantového řízení Otevřená výzva hnutí Otevřeno a nadačního fondu Abakus během projektu Interakce pedagoga s dítětem podporující kreativitu a kritické myšlení dětí.

Aktivity ve fázi Uvědomění si nových informací:

Druhý den Krtek probudilo hřejivé pohazení slunečního paprsku. Když otevřel oči, nic neviděl. Byl světlem tak oslněn, že si hned nevšiml, co v jeho doupěti chybí.

Přerušení: Co nebo kdo by mu tak v jeho doupěti mohl chybět? Odkud se bere ten sluneční paprsek? (strategie předvídání a usuzování)

Jeho zářivý lampión byl pryč!

Přerušení: Co se Lampiónovi mohlo stát? (do této chvíle dětem záměrně neukazují ilustrace dané stránky) (strategie předvídání)

V tu chvíli Krtkovi svět připadal ještě temnější a černější než kdy dřív. Plakal a plakal a plakal, dokud všechny slzy nevyplakal. Potom si ale vzpomněl, co mu Lampión říkával...

Přerušení: Co mu Lampión vždy říkával? K čemu ho celou dobu vybízel? (strategie usuzování)

„Pokud chci barvy najít, musím je hledat.“ A tak začal hledat.

Přerušení: Dětem rozdáme jejich černé čtvrtky a přidáme nějaké rydlo (větší párátko) – něco s hrotem, aby to dokázalo skrze černou tuš vyrýt až na ten barevný původní podklad. Předem jsme jim na jejich papír zakreslily bílou barvu ty body, které jsou v knize, a i pár dalších, kde všude krtek hledal barvy. Diktujeme, kde všude krtek hledal barvy a děti ryjí stopu na svém papíře, kudy všude a v jakém pořadí Krtek šel. (pravolevá orientace na papíře, diktát pro starší děti. Pro menší děti – symboly v ruce a ukazovat – např. Hledal pod peřinou, ukážeme stejný symbol, který mají na svém papíře, aby věděly, kam jít – najdou si to stejné na svém papíře, tady to bude fungovat na základě přiřazení a hledání stejného symbolu)

Hledal pod peřinou. Hledal pod drobnými kamínky i pod velkými balvany. Zkusil hrabat v zemi ještě hlouběji i do stran... Až nakonec zbývalo poslední místo, kudy se vydat. Krtek sebral všechnu odvahu a vyškrábal se ven nahoru dírou, která tu zůstala po jeho Lampiónu.

Aktivity ve fázi Reflexe:

Materiál vznikl za laskavé finanční podpory v rámci grantového řízení Otevřená výzva hnutí Otevřeno a nadačního fondu Abakus během projektu Interakce pedagoga s dítětem podporující kreativitu a kritické myšlení dětí.

Kam se náš příběh posunul? Doplníme si tabuli ze včera. Už máme: KDO, KDE, CO, PROTOŽE, A TAK. ALE? LampiÓN zmizel. A TAK? Se Krtek vydává hledat barvy, o kterých mu LampiÓN říkával. A NAKONEC? Krtek sebral odvalu a vylezl až úplně nahoru. ([strategie shrnování](#))

Navazující aktivita:

Po zemi rozprostřeme velikou černobílou látku a barevný padák vedle sebe – navazují na sebe. Všechny děti začínají na černobílé látce. Vyzkouší si, jaké to je vylézt z černobílého světa na ten pestrobarevný. Hra na způsob hry twist. Paní učitelky určují, kdo a kam a o kolik se posune. Např.: Všichni, co mají dnes ponožky, udělají jeden krok vpřed. Děti, které dnes mají modré tričko, udělají jeden úkrok doleva (pro menší – k oknu, ke dveřím). Až se všichni Krtkové dostanou na barevný padák – můžeme volně pokračovat na klasické hry s padákem – užít si pestrobarevný svět.

Lekce 5:

Pomůcky: individuální mapa každého dítěte, skupinové práce dětí z prvního dne

Aktivity ve fázi Evokace:

Každý si znovu vezme svou „mapu“, kde všude Krtek hledal a zkusí ji znovu zpětně přečíst kamarádovi, kudy šel, kde hledal a kde nakonec skončil. „Jak myslíte, že příběh dopadne?“

Aktivity ve fázi Uvědomění si nových informací:

Když konečně vystrčil hlavu ven, zůstal hledět v němém úžasu. Noc nebyla černočerná, jak si Krtek představoval. Stříbrný měsíc zářil na obloze jako drahý šperk a okna domů svým třpytem rozsvěcovala noc. Krtek se nestačil divit. Pak se rozednělo a svět se proměnil v nádherný ohňostroj barev. Ale nebyly to jen barvy, čím byl Krtek okouzlen...

Materiál vznikl za laskavé finanční podpory v rámci grantového řízení Otevřená výzva hnutí Otevřeno a nadačního fondu Abakus během projektu Interakce pedagoga s dítětem podporující kreativitu a kritické myšlení dětí.

Přerušení: Čím ještě mohl být Krtek okouzlen? (strategie předvídání)

Ptáci zpívali a vzduchem se linula omamná vůně květin. Krtek nikdy nebyl šťastnější. Byl to úplně jiný svět, než který znal. Najednou dostal nápad.

Přerušení: Jaký nápad mohl Krtka napadnout? (strategie předvídání)

Porozhlédl se kolem a několik těch barevných pokladů posbíral. Když se pak vrátil domů, život v jeho doupěti rázem nebyl tak černobílý a osamělý jako dřív. „Teď tu mám spoustu barev,“ radoval se Krtek. A nejen to! Krtek měl to nejlepší z obou světů.

Přerušení: Jaké dva světy má Krtek na mysli? (strategie usuzování)

Své krásné útulné doupě i místo, kde na něj čekali noví kamarádi a s nimi mnohá dobrodružství.

Aktivity ve fázi Reflexe:

Navrátíme se do skupinek, které jsme utvořili hned první den. Každý si připomene ve skupince, jaký příběh vymysleli o Krtkovi a barvách. Společně si reflektujeme, co se v jejich příbězích lišilo od skutečného příběhu v knížce a v čem se třeba naopak shodovali.

Navazující aktivita:

Grafomotorické listy pro děti – vlastní výroby. Rozděleno na sovy (starší děti) a kuřátka (mladší děti). Každé dítě si tak může samo najít svůj pracovní list. Pro sovy – Krtek bude vždy držet tabulku s nějakou číslicí a děti ji budou muset propojit s příslušným počtem puntíků v nějakém z krtinců skrz bludiště. Pro kuřátka stejný princip, ale hledají pouze stejnou barvu a samotná cestička v bludišti je širšího rázu.

Jako další aktivita se nabízí experimentování s barvami.

Materiál vznikl za laskavé finanční podpory v rámci grantového řízení Otevřená výzva hnutí Otevřeno a nadačního fondu Abakus během projektu Interakce pedagoga s dítětem podporující kreativitu a kritické myšlení dětí.